

MAAOMAAVALITSUS

EESTI MAAOMAAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

30. jaanuaril 1935. a.

Nr. 1

KOLMESTEISTKÜMNES AASTAK.

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: F. Wellner.

Tellimise hind;	Toimetus ja talitus;	Kuulutuste hind:
Aastas Kr. 5.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi nr. 12.	1 lhk. Kr. 20.—, ½ lhk. Kr.
Pooles aastas „ 2.50	Tel. 452-72. Posti j. arve nr. 252.	10.—, ¼ lhk. Kr. 5.—, 1/8 lhk.
1923 aastak. „ —.50	Jooksvad arved: Eesti Panga Tal-	Kr. 2.50, 1/16 lhk. Kr. 1.25.
1924—1934. a. à „ 2.50	linna osak. nr. 609, E. Rahvapangas	Dokumentide kaotamise kuulu-
	nr. 991 ja Põllumeeste keskpangas	tused 50 senti dokumendi pealt.
	nr. 728.	

Ilmub üks kord kuus, 12 numbrit aastas.

SISU:

Aastate vahetusel	Lhk. 3
Eesti Maaomavalitsuste Liidu 1934. a. tegevuse ülevaade	„ 5
Administratiivaktide õigusjõust — Joh. Kaiv	„ 9
Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja omavalitsuste tegevusest	„ 12
Omavalitsuste päevauudiseid	„ 13
Omavalitsustegelasi	„ 14
Küsimusi ja vastuseid	„ 15
Kuulutusi	„ 2, 16

Kuulutatakse maksvusetuks:

- 1) Ivan Ivani pg. Tiho hobusepass, väljaantud Mustvee alevivalitsusest 10. dets. 1924. a. nr. 19 all.
- 2) Jüri Luubergi hobusepass, väljaantud Veltsa vallavalitsusest 26. jaan. 1928. a. nr. 9/098929 all Mihkel Mihkli pg. Tambergi nimele.
- 3) Juhan Kontuse hobusepass, väljaantud Käru vallavalitsusest 18. jaanuaril 1921. a. nr. 344 all.

Vallavalitsustele.

Hobusepasside ja teiste dokumentide maksvusetaks tunnistamisest on kõige kasulikum kuulutada meie ajakirjas „Maaomavalitsuses“.

„Maaomavalitsuse“ toimetus.

Jga omavalitsuse asutust

kaunistagu

Eesti tegelaste portreed!

Suurim valik maitserikkaid portreesid-seinapilte leiata

Foto-ateljees

Parikas

Tallinn, Kuninga 1

Eesti Omavalitsuste Kinnitus A.-S.

„OMA“

Põhi- ja tagavarakapitalid üle
Kr. 520.000.—

toimetab

tule-,

elu-,

rahe-,

koduloomade-,

murdvarguse- ja

klaasikindlustusi

Edasikindlustuste vastuvõtmine valdade vastastikku kindlustusseltsidelt.

Seltsi osanikkudeks on kõigi maakondade omavalitsused, paljud linna-, alevi- ja valdade omavalitsused.

Seltsil omad majad Tartus ja Viljandis.

Juhatus ja peakontor: Tartus, Riia tn. 41. telef. 4-44 ja 5-62.

Peaagentuurid:

Tallinnas, Väike-Karja tn. 3, telef. 437-59.

Rakveres, Viru Pangas, telef. 109.

Pärnus, Rütüti tn. 29, telef. 2-30.

Agentuurid kõigil pool üle maa.

Tähelepanu!

„Maaomavalitsuse“ endiseid aastakäike müüme 50% hinnalandusega.

Ladus piiratud arvul veel saadaval aastakäigud 1924—1934. a.

„Maaomavalitsuse“
talitus.

Aastate vahetusel.

Märkamatu on kadunud taas üks aasta igavikku. Tegevuses ja sündmuste keerises kaovad päevad, nädalad ning kuud kasvades aastaks, asendades vana uuega. Möödunud aasta oma sündmuste poolest, eriti meie poliitilises elus, oli eriti vaheldusrikas. Olgu siinkohal märgitud riigivanema poolt kaitseseisukorra välja kuulutamine ning n.n. „vabside“ liikumise likvideerimine 12. III. 1934. a. Ühenduses sellega ilmusid terve rida norme dekreedid korras, millised puudutasid eriti omavalitsusi ja nende esinduskogusi. Linnaomavalitsuste valimise seaduse ning samuti ka Vallavolikogude valimise ja vallavalitsuste korraldamise seadusega jäeti omavalitsuste volikogudes vabanenud volinike kohad täitmata kuni järgmiste valimisteni, millised kohad olid vabanenud siseministri otsusega n.n. „vabside“ esindajate volituse kaotamise ja volikogudest väljalangemise puhul. Ühtlasi anti vabariigi valitsusele ja siseministrile õigus kohaliku omavalitsuse või riigi huvides kuulutada välja kas üksiku omavalitsuse või kõigi omavalitsuste kohta uued esinduskogu valimised. Selle dekreedid alusel langesid paljudest omavalitsuse esinduskogudest välja hulgaliselt volinikke. Linnaomavalitsustes küünis väljalangenute arv mõnel pool kuni poole volinike arvuni; valdades langes volinikke välja keskmiselt aga märksa vähem. Nende seaduste muutmised olid põhjustatud suletud organisatsioonide ringkonda kuuluvate isikute omavalitsuste tegevusest kõrvaldamise vajadusest.

Samal ajal ilmus Linnaseaduse muutmise dekreet, millega linnavalitsuse liigete kinnitamise õigus anti siseministrile. Samuti anti vabariigi valitsusele õigus määrata revisjonikomisjoni esimehe linnaomavalitsuses. Juhul, kui aga siseministri otsusega rohkem kui 30% linnavolikogu koosseisust on väljalangenud, nimetatakse linnavalitsuse liikmed ametisse vabariigi valitsuse poolt siseministri ettepanekul.

Kaugemale ulatavam oli aga veel Aleviseaduse muutmise ja täiendamise dekreet, mille järgi siseministrile anti õigus kinnitada ametisse alevivanemat ja alevivalitsuse liikmeid. Aleviomavalitsuste eelarved ja aruanded kuuluvad selle dekreedid põhjal siseministri sisulisele kinnitamisele. Samuti kuuluvad siseministri

kinnitamisele alevivolikogu poolt vastu võetud suundmäärused.

Omavalitsuste ajutise järelevalve seaduse täiendamise dekreediga anti vabariigi valitsusele siseministri ettepanekul õigus vabastada ametist linnapead, linnavalitsuse liikmeid, ajutise maavalitsuse esimehi ja liikmeid, alevivanemaid, alevivalitsuse liikmeid, vallavanemaid, vallavalitsuse liikmeid ja linna-, alevi- ja vallasekretäre, kui ta leiab, et nende tegevus on riigi või omavalitsuse huvidele kahjulik.

Kõigi nende dekreetide siht oli riigivõimu kontrolli ja järelevalve suurendamine omavalitsuste üle, mis on eriti vajaline kaitseseisukorra ajal, kus riigivõimul tuleb talitada kindlakäeliselt ja otsestaval.

Maaomavalitsuste korraldusse tõi otsestava pöörde Maakondade ajutine korraldamise seadus. Selle dekreediga kaotasid maaomavalitsused, kui omavalitsuse ühikud oma tegevuse ja nende ülesanded läksid üle ajutistele maavalitsustele. Maavolikogud kaotati ning nende õigused ja ülesanded läksid üle maavalitsustele, kui ajutise maavalitsuse täitvatele organitele, siseministri kinnitusel. Selle seaduse seletuskirjast selgub seaduse mõte ja sisu. Seletuskirjas toonitatakse, et uue põhiseaduse maksimahakkamisega ei saa enam edasi funktsioneerida maaomavalitsused, kui omavalitsuse ühikud. Kuna aga maaomavalitsuste lõpulik ümberkorraldamine nõuab pikemat aega ja ettevalmistust, siis lahendatakse küsimus maakondade ajutise korralduse näol. Sellega ajutiste maavalitsuste korraldus on ainult üleminekuaja nähe ja see kord tuleb muutmisele niipea, kui suudetakse väljatöötada ja maksmapanna lõpulik maakondade valitsemise kord.

Sellega sai meie omavalitsuste korraldus tugeva hoobi, milline pörutas teda kuni alusteni. Meie suuremad maaomavalitsuse ühikud — maaomavalitsused, millised tegutsenud poolteist aastakümnet, kaotati ja asendati ajutiste poolriiklike korraldustega. See oli maaomavalitsuse põhimõttele ja selle pooldajatele valusaks, kuid paratamatuks löögiks, mis tingitud uue Põhiseaduse maksimahakkamisest.

Ühtlasi suurenesid üha kuuldused valaomavalitsuste põhjalikust ümberkorraldamisest. Eriti oli palju kõnelusi valda-

de suuruse ümber ja kerkisid esile tõenäolised jutud valdade laiaulatuslikumast liitmisest ja isegi nende asendamisest kihelkonnaomavalitsustega. Kuid niihästi valdade kui ka maakondade põhjalik ümberkorraldus jäi möödunud aastal teostamata ja seisab veel ees. Küll aga ilmus aasta vahetusel dekreet — Omavalitsustesse puutuvate seaduste muutmise ja täiendamise seadus, milline puudutas kõiki omavalitsusi ühel või teisel teel, ning millisega toodi omavalitsuste korraldusse taas suuri muutusi ja ümberkorraldusi.

Selle dekreeidi siht on veelgi kõvendada riigivõimu kontrolli ja järevalvet omavalitsuste suhtes.

Kõigepealt on selle dekreediga antud vallaomavalitsuste eelarvete ja aruannete kinnitamine järevalve asutusele — ajutisele maavalitsusele. Sellega on aleviomavalitsuste eeskujul ka vallaomavalitsuste majanduslik tegevus pandud kontrolli alla.

Vallavalitsuse moodustamises on võetud ette oluline muudatus. Senini tuli tihti ette nähteid, kus uute vallavolikogude volituste maksimahakkamisel olid tegelikult ametis veel vana koosseisu vallavalitsuse liikmed ja sellepärast, et ühel või teisel põhjusel ei saadud uut vallavalitsust või mõnda selle liiget valida. Nüüd on ettenähtud kord, mille järgi, kui vallavolikogu kahel koosolekul ei tule toime vallavalitsuse liigete valimisega, määrab vallavalitsuse koosseisu või puuduvad liikmed ajutine maavalitsus. Ajutine maavalitsus määrab tarbekorral ka vallavalitsuse liikme vabale kohale asetäitja kuni vallavolikogu või ajutise maavalitsuse poolt uue liikme valimiseni või nimetamiseni. Samas mõttes on täiendatud ka Vallakohtute seadust, ning vallakohtu liikmete valimiste mittetoimimisel, määrab need ametisse ajutine maavalitsus rahukogu kinnitusele.

Vallavolikogu poolt valitud vallasekretär kuulub uue korra järgi siseministri kinnitamisele. Kui siseminister ei kinnita ametisse vallasekretäri, võetakse ette uued valimised. Kui siseminister ei kinnita ametisse ka teistkordsel valimisel valitud vallasekretäri või kui vallavolikogu ei vali antud tähtjaks vallasekretäri, nimetab sekretäri ametisse siseminister ajutise maavalitsuse ettepanekul. Ajutisel maavalitsusel on tarbekorral õigus määrata vallasekretäri kohale asetäitja kuni vallavolikogu või siseministri poolt uue sekretäri valimiseni või nimetami-

seni. Sama kord on maksev ka aleviomavalitsuste suhtes.

Sellega on valla- ja alevisekretäri ametisse määramisel keskvalitsusel öelda otsustav sõna. Riigivõim võib sellega teostada täiel määral oma tahtmise nende ametisse paigutamisel.

Oluline muudatus selle dekreediga on toodud järevalve korraldusse.

Senise korra järgi järevalveasutus, kui ta leidis järevalve alla kuuluva asutuse organite tegevuses seaduse rikkumisi, pidi ise tõstma protesti administratiivkohtu korras. See kord oli väga tülikas ja järevalveasutuse suhtes vastuvõtmatu, ning selle muutmist on Liidu poolt juba mõni aeg tagasi soovitatud. Uue korra järgi paneb aga järevalveasutus otsuse täitmise seisma ja teatab sellest ühes otsuse seismapanemise põhjendustega järevalve alla kuuluvale asutusele. Viimane peab siis ise kaebama järevalveasutuse tegevuse peale administratiivkohtu korras, kui ta leiab, et järevalveasutuse tegevus pole seaduslik.

Maksuraskustesse sattunud omavalitsuste tegevuse piiramiseks on ettenähtud karmid abinõud. Vabariigi valitsusele on antud õigus siseministri ettepanekul panna seisma omavalitsuse volikogu tegevus, kui omavalitsus on sattunud niisugustesse maksuraskustesse, et ta ei suuda täita oma rahalisi kohustu. Sel juhul lähevad volikogu kui ka valitsuse ülesanded üle keskvalitsuse poolt selleks määratud ametnikele kuni omavalitsuse majapidamine on taas korda seatud, kus siis vabariigi valitsus siseministri ettepanekul otsustab omavalitsuse harilikus korras ametisse seatavate organite uuesti tegevusesse astumise küsimuse.

Selle korraldusega tahetakse luua kord neis omavalitsustes, kus volikogud ja valitsused on saamatuse, intriigide või mõnel muul põhjusel omavalitsuse majapidamise viinud kuristikku äärele. Selliste organite tegevusega vaevalt omavalitsused suudetakse välja aidata raskustest ja sellepärast ongi nende omavalitsuste tegevus piiratud ja nende valitud organid asendatud määratud ametnikega.

Kõige kaugemale ulatavam ja omavalitsuse põhimõtet piirav on aga uuendus, mille järgi siseministrile on antud õigus kõrvaldada omavalitsuse volikogust üksikuid volikogu liikmeid kuni volikogu volituste lõpuni, kui nad oma tegevusega volikogus korduvalt takistavad volikogu tööd. Volikogust kõrvaldatu koht täide-

takse järgneva kandidaadiga. Sellega on antud keskvalitsusele õigus omavalitsuse esinduskogu liikmeid üksikuil juhtudel volikogust kõrvaldada.

Tegelikus elus tuleb tihti ette juhte, kus üksikud volikogu liikmed teevad pahatahtlikku opositsiooni ja sihilikult takistavad omavalitsuse tööd. Ka vallaomavalitsuste hulgas leidub selliseid valdu, kus üksikute volinike sihiliku tegevuse tõttu volikogu ja valitsuse töö vallas on tehtud peaaegu võimatuks. Seda nähtust on tarvis kõrvaldada ühel või teisel teel ja käesolev norm tahab seda ka teha. Kuid siinjuures tuleb märkida, et selles seisab ka suur ja kaugeleulatav omavalitsuse põhimõtte ja enesetegevuse piiramine. Sellega on keskvalitsusele antud võimalus tagandada rahva poolt valitud isikuid oma äranägemise järgi. Ja sellega on ka valitud esindajad asetatud riigivõimu kontrolli alla. Muidugi mõista tuleb tegelikus elus võib olla vähe ette selliseid juhte, kus siseministri tekib vajadus mõne üksiku liikme tagandamiseks ja kui see sünnibki, siis juba täiesti põhjendatult ja kaalutult. Sellepärast tegelikus elus võib olla see piiramine ei tundugi nii karmina, kui ta esialgu ehk näib. Kuid sellejuures tuleb muidugi eeldada, et sellega ei taheta kõrvaldada mitte mõistliku opositsiooni, mis on vajaline ja ka eluline, vaid ainult ebanormaalseid, haiglast nähteid. Ja selles mõttes ka see norm peaks olema mõeldudgi.

Käesolevat aastat algades peab märkima, et selle jooksul tõenäoliselt sünnivad suured muudatused meie kohapealse valitsemise korralduses, eriti maal.

Ajutiste maavalitsuste korraldus on ainult üleminekuaja nähe ja uus kord võib olla pannakse maksma juba lähemal ajal. Samuti ei pääse ka mööda vist valdade suuremast ümberkorraldamisest. Ka Liidu poolt on väljatöötatud üksikasjalised kavad ja põhilused maakondade kui ka valdade ümberkorraldamise alal, millised esitatud riigivanemale ja siseministrile, kelle poolt on antud ka lubadus võimalikult arvestada Liidu seisukohtadega ja kaastööga. Milliseks aga kujuneb tegelikult uus kohapealse valitsemise kord, on raske öelda. Arvestades aga riigivanema seniste seisukohtadega peab järeldama, et maakonda teatud keskused siiski peavad jääma, kus oleks võimaldatud kohapealsele rahvale ka kaasaraäkimine oma asjade otsustamisel.

Omavalitsustegelaste seisukohalt loodame, et need suured ümberkorraldused sünnivad siiski vaimus ja suunas, mis on vastuvõetav omavalitsuse põhimõtte ja demokraatia seisukohalt. Ja selles oleme meie ka veendunud, kuna teame, et mees, kes praegu meie riigi eesotsas seisab, on ise kord olnud tulisemaid omavalitsuse ideede eest võitlejaid ja esimesi eestlastest omavalitsustegelasi, kellel isiklikult on tulnud kogu aeg lähedal olla omavalitsustele ning omavalitsustegelastele, nende muredele ja rõõmudele.

Lähtudes seisukohast, et omavalitsused on riigivõimu alussambad, loodame meie omavalitsustegelased, et need alussambad uute korraldustega aina tugevneks nii majanduslikult kui ka konstruktsioonilt.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu 1934. a. tegevuse ülevaade.

I. Liidu koosseis.

Aruande aastal töötas Liit endiselt vabariigi valitsuse poolt 17. dets. 1930. a. kinnitatud põhikirja alusel, mille järele Liidu liikmeteks võivad olla kõik maakonna- resp. ajutised maavalitsused ja vallaomavalitsused.

Aruande aastal kuulusid Liitu kõik ajutised maavalitsused, peale Saaremaa maavalitsuse ning 256 vallaomavalitsust. Sellega on Liidu liikmeks aruande aasta jooksul juure tulnud 9 vallaomavalitsust.

Koostöö oli aga sama hästi ka Liidus mitteolevate vallaomavalitsustega, (kui ka Saaremaa ajutise maavalitsusega.

II. Liidu tegevuse suun.

Liidul on tulnud tegutseda aruande aasta kestel väga mitmel aladel omavalitsuste huvide ühtlustamise ja kaitse töös ning täita võimalust mööda kõiki ülesandeid ja sihte, mis põhikiri Liidu tegevusena ette näeb.

Kõigepealt tuleb äramärkida Liidu kaastööd kohapealse valitsemise reformi

probleemi lahendamisele kaasaaitamisel. Aruande aasta jooksul riigivanema ja siseministri ülesandel Liidu poolt töötati välja konkreetsed põhilauseid ja kavad nii maakondade kui ka valdade ümberkorraldamiseks, millised esitatud ka riigivanemale ja siseministrile.

Omavalitsuste töö ühtlustamise alal tuleb äramärkida Linnade Liiduga sõlmitud kokkulepet hoolekandeline abi korraldamise asjus, kui ka teistes tähtsamates omavalitsustesse puutuvates küsimustes.

Samuti tuleb allakriipsutada Liidu kaastööd omavalitsuste majandusliku seisukorra kindlustamisel, eriti aga valvelolekus nende tulude säilitamisel.

III. Seisukohti seaduste ja määruste eelnõude kohta.

Aruande aasta jooksul on Liidu poolt arutatud ja seisukohti võetud terve rea seaduste ja määruste eelnõude kohta, millistest tähtsamatena oleks märkida järgmisi:

1. Maakondade ajutise korraldamise seaduse eelnõu kaalutud ja esinetud riigikogu rühmaga ja vastava komisjoni ees ettepanekute ja seisukohtadega.

2. Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi poolt väljatöötatud Õppe- ja kasvatustöö ülevälve seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta seisukoht võetud ning vastav märgukiri saadetud riigikogu komisjonile.

3. Koerte registreerimise seaduse eelnõu kohta seisukoht võetud ja arvamised esitatud Põllutöministeeriumile.

4. Hangete seaduse eelnõu kohta seisukoht võetud ja vastav märgukiri saadetud vabariigi valitsusele ja Siseministeeriumile.

5. Seisukoht võetud Siseministeeriumi poolt väljatöötatud põhilauseste kohta maakondade valitsemise korraldamise asjus ning otsustatud delegatsioon saata riigivanema ja siseministri juure maavalitsustesse puutuvate küsimuste selgitamiseks.

6. Põllutöministeeriumi poolt koostatud Piimaseaduse teostamise määruse eelnõu kohta seisukoht võetud ja ühendusesse astunud Põllutökojaga.

7. Jõuvankrite seaduse muutmise seaduse kava kohta seisukoht võetud ja Liidu esindajad osavõtnud vastavast komisjonist Teedeministeeriumis.

8. Põllutöministeeriumi poolt väljatöötatud Maamõõte juhatuskirja kohta seisukoht võetud.

9. Riigi hangete seaduse elluviimise

määruse kohta seisukoht võetud ja vastavast komisjonist osavõtnud ka Liidu esindaja.

10. Käsitöökoja seaduse eelnõu kohta seisukoht võetud Liidu juhatuses.

11. Ehitusseadustiku põhilauseste kohta seisukoht võetud ja Liidu esindaja osavõtnud ka vastavast komisjonist Teedeministeeriumis.

12. Riigi Keskarhiivi poolt väljatöötatud Vallaarhiivide normaalkava kohta seisukoht võetud ja Liidu esindaja osavõtnud ka vastavast komisjonist Siseministeeriumis.

13. Jalgratate registreerimise määruse kohta seisukoht võetud ja vastav märgukiri saadetud Teedeministeeriumile.

14. Hoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta seisukoht võetud ja Liidu esindajad osavõtnud ka vastavast komisjonist Hariduse- ja sotsiaalministeeriumis ja Kohtuministeeriumis.

IV. Liidu algatusi seaduste ja määruste muutmiseks.

1. Administratiiv sissenõudmise seaduse muutmise küsimust arutatud Liidu nõukogus ja esinetud vastava märgukirjaga Siseministeeriumile.

2. Liiklemise inspektuuri üleviimise küsimust arutatud Liidu nõukogus ja vastavad ettepanekud tehtud Teedeministeeriumile.

3. Petseri ajutise maavalitsuse ettepanekul esitatud Majanduseministeeriumile märgukiri, kus juhitud tähelepanu sellele, et Petserimaal peaks kinnisvaramaksu suurendamine ettevõetama ja vastavalt seadusi muutmata.

4. Maal asuvate elanike registreerimise uuesti sissetoomist kaalutud Liidu juhatuses.

5. Liigvalla vallavalitsuse ettepanekul esinetud Siseministeeriumi ees kantseleimaksu määra suurendamise ja ümardamise asjus.

6. Väätza vallavalitsuse ettepanekul arutatud Maanteede seaduse muutmise küsimust.

7. Siseministeeriumile saadetud märgukiri Riigiteenijate teenistusvanuse seaduse täiendamise asjus omavalitsuses teenitud aja arvesse võtmise suhtes.

V. Omavalitsuste huvide kaitse keskvalitsuse ees.

1. Eesti Omavalitsuste Teenijate Liidu kirja kohta omavalitsuste teenijate

suvepuhkuse asjus seisukoht võetud ja pööratud selles asjas kõikide ajutiste maavalitsuste poole palvele vastutulemise asjus.

2. Liigvalla valla perekonnaseisuaemetniku kirja puhul pööratud Siseministeeriumi poole perekonnaseisuaemetisse puutuvate artiklite avaldamise, ning samuti ka perekonnaseisuaemetisse puutuvate normide kodifitseerimise asjus.

3. Vallaomavalitsuste tulude küsimust Liidu nõukogus kaalutud ja vastavad seisukohad võetud.

4. Tori vallavalitsuse palvet Torisse loomaarsti koha loomise asjus Põllutöoministeriumis toetatud.

VI. Omavalitsuse töö ühtlustamine ja korraldamine.

1. Linnade Liidu poolt algatatud ja Kohtu- ja siseministeeriumi poolt Liidule seisukohavõtmiseks saadetud omavalitsuste eelarveaasta alguse muutmise küsimust kaalutud Liidu juhatuses ning kogutud ringkirjaliselt ka seisukohti maavalitsustelt ja vallaomavalitsustelt.

2. Taagepera valla perekonnaseisuaemetniku avaldust laste ristimise ja registreerimise asjas kaalutud ning vastav seisukoht võetud.

3. Leisi vallaomavalitsuse kirja kohta maksunõudmiste nimekirjade politseikomisarile saatmise asjus seisukoht võetud ning saadetud edasi kaalumiseks Kohtu- ja siseministeeriumile.

4. Järelepärimisega pööratud maavalitsuste poole reservisolevate kutseliste vallasekretäride asjus ning kuidas suhtuvad ajutised maavalitsused vallasekretäride kutseksamite korraldamise kohta.

5. Hääleõiguslike nimekirja pidamise asjus Pärnu ajutise maavalitsuse algatusel avaldatud seisukohad Siseministeeriumile.

6. Svenska Landskommunernas Förbundi kirja kohta seisukoht võetud kongressist osavõtmise asjus.

7. Vallasekretäride kutseksamite korraldamise kohta seisukoht võetud, millest teatatud Siseministeeriumile.

8. Postivalitsuse poolt algatatud küsimuse kohta, et väljatöötatavasse vallaomavalitsuste seaduse eelnõusse võetaks sisse vallaomavalitsuste kohustus kaasatöötada posti-telegraafi ja telefoni korraldamisel vallas, seisukoht võetud ja sellest teatatud Siseministeeriumile.

9. Kirna vallavalitsuse ettepanekul esinetud Põllutöoministeriumile märgu-

kirjaga Jahiseadusest tingitud vormulaaride asjus.

10. Eesti Vallasekretäride Seltsi märgukirja kohta vallaametnike palga ja tööolude korraldamise asjus seisukoht võetud.

VII. Muu tegevus.

1. Liigvalla vallavalitsuse kirja kohta marutaudi asjus seisukoht võetud.

2. Harju ajutise maavalitsuse algatusel arutatud Draamastudio teatri lõbustusmaksust vabastamise küsimust Liidu juhatuses.

3. Kaubandus-tööstuskoja poolt algatatud laatade ja turgude ümberkorraldamise asjas seisukoht võetud ning ühtlasi Liidu esindaja osavõtnud ka vastavast nõupidamisest Kaubandus-tööstuskojas.

VIII. M a a o m a v a l i t s u s t e reform.

Aruandeaasta kestel ei ole maaomavalitsuste reform suutnud ikkagi veel teostuda. Kuid sel aastal astus jõusse uus põhiseadus, milline tõi pöördelise muudatuse ka maaomavalitsuste korraldusse. Nimelt uus põhiseadus ei näinud enam ette maakonnaomavalitsuste olemasolu, mis pärast 19. jaanuaril võeti vastu riigikogu poolt Maakondade ajutine korraldamise seadus. Selle seaduse järele kaotati maakonnaomavalitsused, kui omavalitsuse ühikud ning moodustati ümber ajutisteks maavalitsusteks. Maavolikogud kaotati ning nende ülesanded läksid üle maavalitsustele, kui täidesaatvatele organitele. Ajutised maavalitsused muutusid ise poolriiklikeks asutusteks, kes järelevalve korras alluvad Siseministeeriumile ja kelle majanduselu kuulub Riigikontrolli revideerimise alla.

Liidu nõukogus oli arutusel ka kohapealse valitsemise ümberkorraldamise küsimus, kus vastavalt muutunud oludele võeti vastu ka uued põhilausead kohapealse valitsemise ümberkorraldamise alal. Ühtlasi volitati nende alusel Liidu juhatusel väljatöötama üksikasjalised kavad maakondade ja valdade ümberkorraldamiseks.

Vastavalt Liidu nõukogus vastuvõetud põhilauseatele töötati Liidu poolt välja üksikasjalisemad kavad maakondade ja valdade ümberkorraldamise alal, millised võeti vastu Liidu juhatusel poolt 2. novembril. Nimetatud kavad ühes seletuskirjadega ja teiste kogutud materjalidega esitati riigivanemale ja siseministrile.

Siseministeriumis ei sündinud aga reformi asjus aruandeaasta jooksul mi-

dagi konkreetsemat. Küsimus näib tõenäolise lahenduse ja lõpuliku otsustamise leidvat 1935. a. jooksul. Ühtlasi on uute seaduste väljatöötamisel lubatud ka Liidu esindajatel osavõtta.

IX. Liidu häälekandja.

Liidu häälekandja „Maaomavalitsus“ ilmus aruande aastal 12. aastakäiku 12 korda aastas peasekretäri F. Vellneri toimetusel.

Aasta jooksul ilmus ajakirjas 62 artiklit, 2 kirjutist omavalitsustegelaste kohta, 6 kirjutist omavalitsuste päevauudiste kohta, 11 Riigikohtu seletust, 5 teadet kirjanduse ülevaate kohta ja 32 vastust küsimustele. Ajakirja aastakäik sisaldas 192 lehekülge.

X. Kirjastus.

Kirjastuse alal aruande aasta jooksul Liidu poolt erilist ei kirjastatud, peale ajakirja „Maaomavalitsuse“ ja ajutistele maavalitsustele põllupidajate ja kalurite moratooriumi plankettide trükkimise.

XI. Liidu nõukogu.

Liidu nõukogu pidas aruande aasta jooksul ühe koosoleku — 16. mail, Tallinas. Päevakorras oli 9 küsimust.

Nõukogu koosseisu kuulusid aruande aastal:

Harju maavalitsusest — P. Männik, P. Mäggi;

Järva maavalits. — V. Vessart, H. Kiiver;

Lääne maavalits. — A. Kasterbusch, J. Nurk;

Petseri maavalits. — A. Mäeloog, A. Svaner;

Pärnu maavalits. — J. Markson, A. Lusik;

Tartu maavalits. — O. Pärlin, D. Uiga, E. Öunapuu;

Valga maavalits. — V. Rebane.

Viljandi maavalits. — H. Lauri, N. Vatter;

Viru maavalits. — K. Pajos, E. Rosenberg, V. Tartu;

Võru maavalits. — A. Kohver, A. Vainola.

Harjumaa valdadest — A. Alter, A. Hammer;

Järvamaa vald. — J. Kents, J. Eiskop;

Läänemaa vald. — A. Einseln, J. Parts;

Petserimaa vald. — N. Kalinin, B. Makson;

Pärnumaa vald. — V. Bender, H. Blumfeldt;

Saaremaa vald. — A. Rei, V. Mälk;

Tartumaa vald. — L. Antik, E. Laanberg, M. Väärssi;

Valgamaa vald. — A. Eichenbaum;

Viljandimaa vald. — G. Päss, K. Moks;

Virumaa vald. — A. Beläjev, G. Püss, A. Luigamäe;

Võrumaa vald. — J. Hagivang, A. Kütt.

XII. Liidu juhatus.

Juhatusse koosseisu kuulusid: esimees H. Lauri, aseesimehed A. Einseln, P. Männik ja A. Eichenbaum; juhatuse liikmed V. Bender, M. Väärssi, A. Kohver ja V. Tartu.

Liidu juhatus pidas aruande aastal 7 koosolekut.

XIII. Revisjonikomisjon.

Revisjonikomisjoni kuulusid A. Mäeloog, H. Kiiver, E. Laanberg ja G. Päss.

XIV. Liidu esindajad.

Liidul olid järgmised esindajad:

Riiklikus hoolekande nõukogus — K. Pajos, E. Pihlak, G. Püss ja H. Miller;

Riiklikus tervishoiu nõukogus — H. Lauri;

Tariifinõukogus — H. Avikson (koos Linnade Liiduga);

Riigi Statistika nõukogus — F. Vellner;

Vabadussõja mälestamise komitees — H. Lauri;

Riigi arhiivnõukogus — Dr. P. Johanson;

Omavalitsuste liitudevahelises komisjonis — H. Lauri;

Sanatoorium „Kloostrimetsa“ hoolekogus — P. Männik;

Dr. Fählmanni mälestuse jäädvustamise komitees — H. Lauri;

Riigi majandusnõukogus — H. Lauri;

Suvituskohtade ja supel- ning tervisparandusasutuste keskkorralduse juhatuses — P. Männik;

Rahvusvahelise administratiivteaduste levitamise Eesti sektionis — F. Vellner;

Sotsiaaltöö komitees — F. Vellner;

Sihtasutis „Turismi Keskkorraldus Eestis“ — nõukogus ja juhatuses — F. Vellner;

Maksupeakomitees — F. Vellner;

Metsahoiukomitees — F. Vellner;

Geodeetilises komitees — P. Mäggi;

Sihtasutis „Eesti Lastekaitse“ nõukogus — P. Männik ja F. Vellner;

Lennuasjanduse komitees — P. Männik;

Tuletõrjekapitali komitees — F. Vellner.

Peale selle võtsid Liidu esindajad osa mitmesugustest koosolekutest, millistest oleks tähtsamatena märkida järgmisi:

Teedeministeriumis Ehitusseadustiku põhilauseste läbivaatamiseks moodustatud komisjonist;

Siseministeriumis Valla arhiivide normaalkava läbivaatamise komisjonist;

Teedeministeriumis liiklemise komitee koosolekutest;

Teedeministeriumis tööpuuduse vastu võitlemiseks moodustatud komisjonist; Siseministeriumis Maakondade ajutise korraldamise seaduse eelnõu läbivaatamiseks moodustatud komisjonist;

Haridus- ja sotsiaalministeriumis ja Kohtuministeriumis Hoolekandeseaduse muutmise seaduse eelnõu läbivaatamiseks moodustatud komisjonist;

Kaubandus-tööstuskojades laatade ja turgude ümberkorraldamise küsimuse arutamiseks kokkukutsutud nõupidamisest.

Administratiivaktide õigusjõust.

Joh. Käiv.

I. Administratiivakti all mõistame siin valitsusasutuste akte, mis nad teevad riigivõimu esindajatena ja mille sihiks on tekitada, muuta või lõpetada teatud juriidilist vahet kodanikuga konkreetses asjas. Järelikult ei käsi siin alla määratud, s. o. valitsusasutuste poolt seadustes ette nähtud volitusel tehtavad ja üldisi õigusnorme seadvad aktid.

II. Õiguskindluse huvides peab administratiivakti omama püsivuse. See püsivus kujutab õigusteauslikus teooria administratiivakti õigusjõu mõiste (Rechtskraft). Tehakse vahet akti vormiliku ja materiaalse õigusjõu vahel.

Akti vormilikult õigusjõusse astumine tähendab seda, et asjaosalistel ei ole akti peale enam kaebamise õigust. Akt astub vormilikult õigusjõusse, kui mööduvad tähtajad, mille jooksul asjaosalisel oli edasikaebamise õigus kas ametastmelises või administratiivkohtu korras.

Asjaosaline peab end painutama tehtud korralduse alla. Kuid see ei võta otsust teinud asutusel õigust asjaosalise palvel tehtud otsust muuta või järelvalve asutusel tunnustada seda tühjaks. Akti vormilikult õigusjõusse astumine tähendab ainult seda, et asjaosalisel ei ole enam õigust nõuda akti muutmist.

Akti materiaalselt õigusjõusse astumine tähendab akti muutmist siduvaks riigi võimule enesele.

Akti materiaalse õigusjõu ulatuse kü-

simus on administratiiv-õiguse teoorias üks vaieldavamaist. Kuigi valitsus võimu õiguse piiramise poolt tehtud aktide muutmise asjus räägib õiguslike korra kindluse nõue, võib teisalt vastu tuua seda, et muutuvad olud nõuavad endiste otsuste revideerimist. Sellepärast paistab olema kõige vastuvõetavam see seisukoht, mille järgi administratiiv-aktidel oletatakse piiratud materiaalselt õigusjõudu (beschränkte Widerruflichkeit)²⁾.

Selle õpetuse põhimõtteks on see, et valitsusvõim ei tohi omavoliliselt muuta tema poolt tehtud administratiiv-akti. Ta võib seda teha vaid siis, kui seda nõuab avalik huvi. Lähemad piirid määravad siin juba seadused.

See seisukoht on tegelikult ka riigis, kus administratiiv-õigus kaugemale arenenud, leidnud kohaldamise kas kohtu praktikas või seadustes.

Meie oma seadusandlusest administratiiv-aktide üldiselt ümberotsustamise kohta käivaid eeskirju ei leia. Küll leidub neid üksikutes eriseadustes, näiteks Maksustamis-korraldamise seaduses jne.³⁾. Venelt päritult seadustest võiksime siin tuua Üldise kubermangu seaduse § 174 (VSK II k.), mille järgi ametiasutustel

²⁾ Korman: System der rechtsgeschäftlichen Staatsakten, Berlin, 1910, lhk. 323; Elistratov: Osnovnõja natčala administrativnõvo prava, Moskva, 1917, lhk. 158; Fleiner: Institutionen des deutschen Verwaltungsrechts, Tübingen, 1928.

³⁾ Administratiivaktide maksuvusest maksundusõiguses vt. J. Vaabel — Eesti riigi-maksundusõiguse põhiprobleeme, lhk. 152 ja edasi.

¹⁾ Vt. ka A. Kliiman: Administratiivakti teooria, lhk. 252.

on keelatud, väljaarvatud seadustes täpselt ette nähtud juhud, ümberotsustada oma otsuseid, samuti äramuuta teiste või neile võrdsete või alluvate asutuste otsuseid. Sama paragrahvi märkuse järgi võib ametiasutus oma otsust ära muuta, kui see ei ole veel kuulutatud või allakirjutatud.

Edasi võiks nimetada sama seaduse paragrahv 514, mille järgi kubermangu valitsuse õigusjõusse astunud otsust ei võinud muuta või tühistada ka ise ega keegi teine peale keisri ja valitseva senati. See ei takistanud aga kubermangu valitsust tegemast asjas uusi korraldusi vastavalt muutunud olukorrale (§ 516). Samas paragrahvis toodud näidetest selgub aga, et see võim oli siiski väga piiratud. Tühistamiseks või muutmiseks ei loetud ametiasutuse poolt kõrgema asutuse otsuse täitmiseks tehtavate korralduste muutmist kõrgema asutuse uuel nõudmisel (§ 517).

Nagu ettetoodust nähtub on meil maksvad seadused administratiiv-aktide püsivuse suhtes õige kategoorilisel seisukohal.

Ka meie administratiiv-kohtu praktika on mõnel juhul sellest otsuste muutmise põhimõttest kõvasti kinni pidanud. Nii on Riigikohtu administratiiv-osakonnas väljakuulutatud otsuses nr. 42 — 1926 väljendatud järgmist:

Kubermangu as. sead. (VSK II k.) § 174 keelab ametiasutistele ära peale seaduses täpselt näidatud juhtude oma otsuseid ümber otsustada ja tühistada: nimelt tohib see sündida kuni otsus ei ole veel kuulutatud või ei ole alla kirjutatud. Adm. k. k. § 25 on aga ette nähtud, et ametiasutus võib ka oma otsuseid ja korraldusi muuta ja tühistada, ja siis langeb administratiiv-kaebuse alus ära ja kohus lõpetab asja. Administratiiv-kohtukorra § 25 sisust võib järeldada, et otsus, millega administratiiv-asutis kaevatud otsuse muudab või tühistab ja mille tagajärjel kaebuse alus ära langeb ning asi lõpetamisele kuulub võib ainult niisugune olla, mille kaebaja nõudmine rahuldatakse. Kui maksev seadus ei näe ette seda, et administratiiv-asutised võiksid oma otsuseid, millega kodanikkude nõudmised olid rahuldatud, ja mis asjaosalistele teada antud, tagantjärele jälle muuta nende kahjuks, vaid VSK II k. § 174, nagu eelpool tähendatud, keelab just tehtud otsuseid ametiasutistele muuta, väljaarvatud need juhud, mis seaduses täpselt näidatud.

Samasugustel motiividel tühistas Riigikohus 1925. a. Siseministri otsuse, millega tühistati endine Siseministri otsus X. kodakondusse vastuvõtmise kohta selle tõttu, et isik ei vastanud kodakondsuse seaduses ettenähtud nõuetele ja et vastuvõtmise otsus seetõttu oli seadusevastane.

Riigikohtu administratiiv-osakonna toim. nr. 314 — 1925. a. on väljendatud: õiguslikus riigis, kus administratiiv-asutiste ülesanded ja võimupiirid on seaduses ära määratud, kus nende tegevus seadusega normeeritud, maksab üldiselt põhimõtte, et administratiiv-asutiste otsused ja korraldused, eriti kui nad loovad õiguslike vahekordi, astuvad jõusse ja on siduvad nii ametiasutistele kui ka asjast huvitatule seni, kui nad ei ole seatud korras ära muudetud.

Siiski võimaldab Riigikohus vahel sellest kategoorilisest seisukohast mõnesuguseid erandeid. Nii on Riigikohtu otsustes tunnustatud järgmisi ametiasutuste poolt tehtavaid otsuste muutmisi:

Administratiiv-asutis võib võtta asja ümberotsustamisele, kui selgub, et asja otsustamiseks võetud alused osutuvad ekslikkudeks (Rkh. adm.-os. toim. nr. 415 — 1929)⁴).

Administratiiv-asutus on õigustatud oma korraldust muutma ehk tühistama, kui selgub, et korraldus seaduse vastu käib ehk avalikke huvisid rikub (Rkh. adm.-os. toim. nr. 226 — 1923)⁴).

Ministeeriumil oli õigus oma ekslikku otsust ise ära muuta (Rkh. otsus 20. okt. 1920. a. nr. 58)⁴).

Iga administratiiv-asjas tehtud otsus või korraldus on seotud isemõistetava tingimusega, kui „asjade seisukord samasuguseks jääb“ (rebus sic stantibus). On otsusele või korraldusele järgnenud muutused asjaoludes, mis olid selle otsuse või korralduse tegemise juures põhjenduseks, siis ei või tehtud otsus või korraldus takistuseks olla asja uuesti läbivaatamiseks (Adm.-os. toim. 704 — 1927)⁵).

Muidugi ei või olla takistusi tehtud otsuse muutmiseks, kui see sünnib asjaosalise nõusolekul.

Ka ei ole takistusi niisuguse otsuse muutmiseks, mis ei ole veel lõplik otsus, mis määratud asjaosalisele teatamiseks. Niisugused otsused ei loo mingit õiguslist vahekorda. Riigikohus on selles küsimu-

⁴) Väljavõtted Riigikohtu toimetustest on toodud J. Valge — Riigikohtu administratiiv-osakonnas lahendatud küsimused — järgi.

⁵) J. Valge, Riigikohtu otsused.

ses väljendanud järgmist: Otsuse vastu, mis tehtud sisemise asja selgitamise ajajärgus ametiasutuste vahel ja mis ei olnud määratud asjaosalistele kuulutamiseks, ei ole õigust kaevata administratiivkohtule (Rkh. adm.-os. toim. nr. 100 — 1927)⁶⁾.

III. Õigusliku korra tegurina peab administratiiv-akt olema õigusepärane. Ta peab mahtuma maksvatesse juriidilistesse normidesse. Sihtult konkreet juriidiliste suhete loomisele, muutmisele või lõpetamisele peab administratiiv-akt vastama nii seaduste kui ka valitsusvõimude poolt antud määruste eeskirjadele.

Administratiiv-akt, mis ei vasta õigusnõuetele, on puudulik ning temal ei või olla täit jõudu. Ta ei anna neid juriidilisi tagajärgi, mis temaga sooviti saavutada. Niisugustel kordadel on tegemist maksvusetute administratiiv-aktidega.

Administratiiv-akti maksvusetuse küsimuse juures on aga tähtsusetu see tegelik olukord, kas administratiiv-akt tegelikult tagajärgi annab või mitte. Näiteks see asjaolu, et isik antud luba ei kasuta, ei mõju akti juriidilise maksvuse peale; samuti on seejuures tähtsusetu see, et maksvusetut akti tegelikult täidetakse. Akti maksvusetuse küsimuse otsustamisel on tähtis vaid see, kas akt antud kujul võib anda tema sisus väljendatud tagajärgi, mitte aga see, kas akti kaudu tegelikult üldse saadaks tagajärgi⁶⁾.

Eraõiguses jagunevad maksvusetud aktid kahte liiki: tühistatud ja vaieldavad aktid.

Sama jaotus on püütud kohaldada ka avalikus õiguses.

Toome siin mõned õpetlaste seisukohad maksvusetute aktide liigitamise kohta.

W. Jellinek⁷⁾ teeb vahet absoluut mõjuta ja maksva administratiiv-akti vahel (absoluut unwirksame und gültige Staatsakte). Absoluut mõjuta aktidel ei ole mingit tähtsust õigusliste vahekordade suhtes ning teda võib ignoreerida iga ametiasutus kui ka eraisik. Selleks, et ära hoida võimalikke arusaamatusi niisuguse akti läbi, arvab autor, et peab olema võimalus niisuguseid akte tunnustada tühisteks autoriteetsete asutuste poolt. Niisugusel tühisteks tunnustamisel on vaid konstateriv tähendus. Kõik teised

aktid loeb Jellinek maksvateks. Viimaseid tuleb kõigil asutustel ja isikutel tunnustada niikaua, kuni nad ei ole kompetentse asutuse poolt muudetud või tühisteks kuulutatud.

Alcindor¹⁾ jagab vigased administratiiv-aktid kolme liiki: 1) olematud aktid (les actes aexistants), 2) vildakud aktid (les actes irréguliers) ja 3) tühistatavad aktid (les actes annullables).

Olematutel aktidel ei ole mingit õiguslist jõudu. Nende maksvusetuks tunnustamiseks ei ole tarvis ühegi asutuse otsust. Niisuguste aktide täitmisele on asjaosalistel õigus vastu panna, nende täitmise korral aga nõuda ametnikkudelt kahjutasu.

Vildakud aktid ei ole iseenesest jõutud. Nende tühistamiseks tuleb esitada kaebus. Niisuguseid akte annulleeriv otsus käib ka läinud aja kohta (ex tunc).

Akti annulleerimist võib nõuda otsekohe akti vastu sihitud kaebusega kui ka kaudselt, s. o. kui ei kaevata otsekohe kõnesoleva akti peale, vaid mõne teise selle akti põhjal tehtud korralduse peale²⁾. Niisuguste aktide täitmisel ei või vastu panna, kuid see ei piira pärast kahjutasu nõudmise õigust.

Tühistatavad aktid erinevad eelmisest liigist selle poolest, et neid annulleeriv otsus mõjub ainult edaspidise aja kohta (ex nunc). Nende peale võib kaevata ainult piiratud aja jooksul, mille möödumisel akt astub täielikult jõusse. Kaudselt kaebamine nende aktide suhtes ei ole võimalik.

Nagu neist kahest lühikesest kokkuvõttest nähtub, teevad mõlemad ettetoodud autorid vahet tühistete ja vaieldavate aktide vahel.

Samasugust vahetegemist leiame ka, kuigi erinevate nimetuste all K. Kormanni³⁾, Otto Mayeri⁴⁾ ja Fleineri⁵⁾ töedes.

Niisuguse liigituse leiab olevat prantsuse teadlane Jéze⁶⁾ liig paindumatu. Tema annab, tuges prantsuse seadus-

¹⁾ Des différentes espede de nullités des actes administratifs, Paris 1912.

²⁾ Prantsuse teoorias kui ka praktikas nimetatakse viimast kaebamise viisi l'exception d'illégalité (ebaseaduslikkuse akseptsioon).

³⁾ System der rechtsgeschäftlichen Staatsakte.

⁴⁾ Deutsches Verwaltungsrecht.

⁵⁾ Institutionen des deutschen Verwaltungsrechts.

⁶⁾ Les principes généraux de droit administratifs, Paris 1914.

⁶⁾ Andersen: Ungültige Verwaltungsakte, 1926, lhk. 41.

⁷⁾ Der fehlerhafte Staatsakt, lhk. 44 ja edasi.

tele ja kohtupraktikale, oma liigituse. Kuna tema liigitus peegeldab kokkuvõetult prantsuse kohtu praktikas, mis tuntud on süsteemilise sirgejoonelisuse poolest, maksvaid põhimõtteid, siis toome siin lühikese ülevaate. Jéze seab aktide maksvusetuse suhtes järgmise redeli, lastes aktide maksvusetuse selgematelt liikidelt vaieldavamatele aktidele. Toome seejuures autori poolt antud liigituste nimetused algkeeles, sest nende tõlge midagi ei ütleks.

1. Inexistence. Aktidel ei ole mingit jõudu. Need aktid ei tarvitse tühjaks tunnustamist. Asjast huvitatud isikud võivad igal ajal ette tuua akti maksvusetust.

2. Nullité radicale. Akti maksvusetuks tunnustamiseks on tarvis kohtu otsust. Kohus on kohustatud seda tegema asjaosalise nõudel. Muidu on selle grupi tunnused ühised eelmisega.

3. Nullité simple. See grupp erineb eelmisest ainult selle poolest, et otseko-

hest kaebust võib esitada ainult teatud aja jooksul.

4. Nullité relative. Ainult teatud asjaosalised isikud võivad otsekohe või kaudselt nõuda akti maksvusetuks tunnustamist kindlaksmääratud aja jooksul. Muidu tunnused ühised eelmisega.

5. Nullité facultative pour la jure. Siia gruppi kuuluvad need aktid, millede suhtes kohtunikudel on õigus antud oma äranägemisel määrata akti maksvusetuse määra.

6. Non opposabilité de l'acte irregulier à certains individus. Akt astub üldiselt jõusse. Seda jõudu ei oma ta vaid mõnede isikute suhtes. Niisugune relatiivne maksvusetus eeldab kohtu otsust. Näiteks võib kohus mõne isiku õigel ajal esitatud kaebuse põhjal ta nende suhtes tunnustada maksvusetuks, kuna ta jääb aga jõusse teiste isikute suhtes, kes kaebust ei esitanud.

(Järgneb.)

E. Maaomavalitsuste Liidu ja omavalitsuste tegevusest.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu juhatuse koosolek 21. detsembril 1934. a., Tallinnas, Liidu büroo ruumes.

Koos kõik 8 juhatuse liiget.

§ 1.

Seisukoha võtmine laatare ja turgude ümberkorraldamise küsimuse kohta.

Kaubandus-tööstuskoja poolt on algatatud laatare ja turgude ümberkorraldamise küsimus ning töötatud välja mõningad põhimõtted, millised saadetud koja, kui ka Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumi poolt Liidule seisukoha võtmiseks ja arvamise avaldamiseks.

Asutakse seisukohale, et kuna koja poolt püstitatud põhimõtted on liiga üldsonalised, siis, et küsimuse kohta lõpulikku seisukohta võtta, tuleks välja töötada kindlamad ja üksikasjalisemad kavad vastavate normide muutmiseks ja täiendamiseks. Need konkreetsed kavad saadagu siis juba laiali seisukoha võtmiseks vastavatele asjast huvitatud organisatsioonidele ja isikutele, kes siis võivad võtta juba kindlad seisukohad nimetatud küsimuses.

§ 2.

Seisukoha võtmine Riigi

hangete seaduse elluviimise määruse eelnõu kohta.

Peasekretär F. Vellner annab ülevaate Riigi hangete seaduse elluviimise määruse eelnõu üle ning selle eelnõu läbivaatamiseks moodustatud komisjoni tegevuse kohta, millest ta Liidu esindajana osa võttis.

Määruse eelnõu leiti üldiselt omavalitsuste seisukohalt vastuvõetav olevat.

§ 3.

Seisukoha võtmine Käsitöökoja seaduse eelnõu kohta.

Liidule informatsiooniks saadetud Käsitöökoja seaduse eelnõu leiti põhimõtteliselt vastuvõetav olevat, kuid enne selle seaduseks saamist tuleb valvel olla, et valloamavalitsused, kelle peale on pandud koja liikmete nimekirjade pidamine ja maksude vastuvõtmine, nendest maksudest võiks katta kulud, mis seadus vallaomavalitsustele kaasa toob.

§ 4.

Seisukoha võtmine Ehituseadustiku põhilauseste kohta.

Teedeministeeriumi poolt on Liidule

saadetud seisukoha võtmiseks Ehitusseadustiku põhilauseid. Asutakse seisukohale, et on vajaline ehitusalasse puutuvaid norme ümberkorraldada, kuid sellejuures tuleb silmaspidada asiolu, et taluhoonete ehitused ei kuuluks nende määruste alla ja nende kohta ei oleks nõutav arhitektiliste plaanide kinnitamine, ning nende kohta tuleks maksma panna hoopis ise seadus, mis vastaks maa võimalustele ja oludele.

§ 5.

Seisukoha võtmine Valla arhiivide normaalkava kohta.

Riigi Keskarhiivi poolt on väljatöötatud Valla arhiivide normaalkava, milline saadetud seisukoha võtmiseks Liidule ja milline olnud ka arutusel vastavas komisjonis, Siseministeeriumis, kus osa võtnud Liidu esindajana peasekretär F. Vellner.

Asutakse seisukohale, et põhimõtteliselt on tervitatav valla arhiivide korraldamine üldise, üleriiklikult maksmapandava määruse abil, kuid asja igakülgselt selgitamiseks ja kaalumiseks saata väljatöötatud kava laiali kõigile maavalitsustele seisukoha võtmiseks ja arvamiste avaldamiseks. Peale seisukohtade saamist nende kokkuvõtte kohaselt väljatöötada parandusettepanekud ja need ette kanda komisjonis Siseministeeriumis.

§ 6.

Seisukoha võtmine Jalgratate registreerimise määruse kohta.

Teedeministeeriumi poolt on välja

töötatud Jalgratate registreerimise ja liiklemise määrus. Nimetatud määrus sisaldab 41 paragrahvi ja haarab oma alla jalgratta liiklemise üldkorralduse, liiklemise eeskirjad, registreerimise korra, maksu võtmise korra jne.

Kuna määrus haarab väga erinevaid alasi ja on laialipillatud, siis asutakse seisukohale, et väljatöötatud kujul ei ole see vastuvõetav, ning see tuleks töötada ümber nii, et ta oleks selge ja arusaadav jalgratta kasutajatele ja sisaldaks ainult jalgratate registreerimise eeskirju, kuna muu osa võiks korraldada eriseadustega ja määrustega.

§ 7.

Seisukoha võtmine Hoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta.

Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumi poolt on väljatöötatud Hoolekandeseaduse muutmise seaduse eelnõu, milline on saadetud seisukohavõtmiseks Liidule. Asutakse seisukohale, et väljatöötatud seaduse eelnõuga ei saa olla nõus juba sellepärast, et see on mõeldud maksva hoolekande seaduse muutmise seadusena. Asja otstarbekohasuse seisukohalt oleks aga vajaline väljatöötada hoopis uus Hoolekande seadus uut põhimõtetel ja alustel. Väljatöötatud eelnõu ei kõrvalda aga siiski neid puudusi, mis hoolekande alal senini on ilmsiks tulnud ja veel rohkem — toob omavalitsustele, eriti vallaomavalitsustele juure uusi kulusid, mis on aga täiesti vastuvõetmatu. Otsustati selles küsimuses minna ühise delegatsiooniga Linnade Liiduga riigivanema ja peaministri juure.

Omavalitsuste päevauudiseid.

Riigi- ja omavalitsustegelaste uueaasta kokkutulek.

Siseministeeriumi korraldusel korraldati 17. jaanuaril 1935. a. Tallinnas „Estonia“ kontsertsaalis riigi- ja omavalitsuste juhtide uueaasta kokkutulek- kust osavõtsid kõigi omavalitsuste esindajad ja kõrgemad riigitegelased ja ametnikud.

Kokku tuli riigi- ja omavalitsuste

juhte ja tegelasi üle 1000, nii, et kontsertsaal oli tulvil.

Koosolek algas vaimuliku talitusega, mille pidas piiskop H. Rahamägi ja mitropoliit Aleksander.

Kõnedega esinesid riigivanem K. Päts, kaitseväge ülemjuhataja kindral J. Laidoner, majandusminister K. Selter, peaministri asetäitja siseminister K. Einbund ja valitsuse propaganda osakonna juhataja H. Oidermaa. Ühtlasi esinesid tervitustega Linnade Liidu esimees A.

Uesson, Maaomavalitsuste Liidu esimees H. Lauri, Kolga vallavanem J. Kalle ja saksa ning juudi kulturomavalitsuste esindajad dr. Veiss ja dr. Klompus.

Lõpusõna ütles peaministri asetäitja siseminister K. Einbund, kes tähendas, et selline riigi- ja omavalitsuste juhtide uueaasta kokkutulek peaks kujunema traditsiooniks, et riigivõimu esindajad võiks

vahetult kontaktis olla riigivõimu teostajatega kohtadel, s. o. omavalitsustegelastega.

Koosolek lõppes hümniga.

Kokkutuleku puhul omavalitsustegelased panid pärja vabadussõjas langenud kangelaste hauale.

Koosolekul peetud kõnede kokkuvõtet toome järgmises „Maaomavalitsuses“.

Omavalitsustegelasi.

Direktor E. Dolf 60. aastane.

23. dets. 1934. a. pühitses Siseministeeriumi omavalitsuste osakonna direktor Evald Dolf oma 60. aastast sünnipäeva.

Evald-Villiam Dolf sündis 23. detsembril 1874 Koiola vallas. Õppis Tartu linna algkoolis ja Hugo Treffneri gümnaasiumis. Astus seejärel Tartu ülikooli õigusteaduskonda, mille lõpetas 1902. a. 12. nov. 1903. a. astus aktsiisivalitsuse teenistusse ja määrati kontrolörriks Jõhvi. Selles ametis püsis E. Dolf 26. detsembrini 1905. a. 25. okt. 1906 algas E. Dolf Tallinna linna sekretäri kohusetäitjana omavalitsusteenistust ja tänapäevani on ta jäänud lähedale omavalitsuste eluaval-

dusile. 25. veebruaril 1909 valis Tallinna linnavolikogu E. Dolfi linna sekretäriks, millises ametis ta püsis 10. septembrini 1917, olles vahepeal — 1909—1916 — ka Tallinna linnavolikogu liige.

11. septembrist kuni 14. novembrini 1917. a. oli E. Dolf Eestimaa kubermangu komissari J. Poska kutsel kubermanguvalitsuse linna- ja maaosakonna juhatajaks.

27. novembril 1918 kutsus toleaeagne siseminister A. Peet E. Dolfi Siseministeeriumi Omavalitsusasjade peavalitsuse juhatajaks.

Kui omal ajal Kohtu- ja siseministeerium ühendati, oli E. Dolf ühendatud ministeeriumi administratiivosakonna direktoriks.

23. novembril 1934 määrati E. Dolf juhtima ajutiselt Siseministeeriumi Omavalitsuste- ja Üldosakonda.

E. Dolf on mitmel korral täitnud ka ministri abi kohuseid ja ta teeneid on Vabariigi Valitsus hinnanud vastava autasu määramisega.

Kuid oma laiaulatusliku ja vastutusrikka teenistuse kõrval on E. Dolfil jätkunud tahet ja jõudu võtta aktiivselt osa ka Tallinna seltsielust, muuseas olles tegev „Estonia“ seltsi juhatuses, Kaarli koguduse nõukogus jne.

Omavalitsuste järelevalve teostajana on dir. E. Dolf omavalitsustegelaste peres tuntud kui asjatundlik ja heatahtlik inimene, mispärast ta on võitnud omavalitsustegelaste poolehoidu, mida väljendasid ka juubilari auks korraldatud koosviibimisel edasiantavad tervitused ja mälestusesemed.

Liidu juhatuse liige A. Einseln 50. aastane.

19. jaanuaril s. a. sai Aleksander Einseln 50 aastat vanaks. Juubilar on olnud Vaikna vallavanemaks 10 aastat, ühtlasi ka Maaomavalitsuste Liidu nõukogu ja juhatuses Läänemaa vallaomavalitsuste esindajana 1927. a. ja abiesimees 1929. aastast kuni tänapäevani.

Väsimata töömehena on A. Einseln kogu aeg tegutsenud ka ühistegelistes ja mitmes seltskondlikkudes organisatsioonides. Ta on Kullamaa Ühispanga asutajaid ja nõukogu liige 25 aastat. Kauemat aega Kullamaa Põllumeeste Seltsi- ja piimaühisuse juhatuse liige. Vaikna masinatarvitajate ja Üdroma veeühingu esimees ühingute algusest saadik jne.

Iseloomu poolest on A. Einseln vaikne, lahke, vastutulelik ja oma ametialal erapooletu, seepärast peetakse teda terves vallas üheks populaarsemaks kodanikuks.

Juubilarile, kui tublile töömehele ja omavalitsustegelasele, soovime õnne ja jõudu ka elu aastasaja teisel poolel!

Küsimusi ja vastuseid.

Küsimus Nr. 1. Isikumaksu alla käivatest maksnikest.

1) Kas kodanikke, kes eelarveaasta jooksul, näiteks aprilli või mai kuul, saanud 20 aastat vanaks, saab selle eelarveaasta isikumaksuga maksustada? Kui saab, siis kas terve aasta eest või ajast, millal kodanik 20 a. vanaks saab?

2) Kas kodanikku, kes eelarveaasta jooksul saab 60 a. vanuseks — saab maksustada terve aasta eest või ainult ajani, millal ta 60 aastat vanaks saab?

3) Isik kes umbes kaks kuud elas vallas maksu alla võtmise ajal (15. dets.) ja oli siin palgalises teenistuses — põhjendab, et tema alaline elukoht ei olnud siin vallas, vaid teisel, kus elavad tema vanemad. Isikumaksu on ta tasunud oma vanemate elukoha vallavalitsusse. Isik teenib kord siin kord seal (teises kohas). Kuidas mõista isiku alalist elukohta maksustamisel? Kas on vald õigustatud isikult maksu nõudma, kui selgub, et ta on seda kohustatud siia tasuma ja selle tasunud juba teisele vallavalitsusele, kellele ta seda ei olnud kohustatud tegema? Vallavalitsused omavahel kokkuleppele ei jõua.

Vastus: 1) Seadus selle kohta lähemat lahendust ei anna, samuti puuduvad ka juhtnõõrid. Tuleb asuda seisukohale, et maksualla käivad ainult need kodanikud, kes enne eelarveaasta algust, s. o. enne 1. aprilli on saanud 20 a. vanaks. Kes saab seda aga hiljem, tuleb lugeda selle aasta maksust veel vabaks.

2) Tuleb asuda seisukohale, et kui isik enne eelarveaasta algust ei olnud veel 60 a. vana, käib ta maksu alla ja muidugi juba terves suuruses.

3) Isikumaksu määramiseks ja võtmiseks valla- ja aleviomavalitsuste heaks antud juhtnõõride alusel (RT 79 — 1930) võetakse isikumaks omavalitsuse heaks, kelle piirkonnas oli isiku alaline elukoht 15. detsembril. BES järgi isiku alaline elukoht arvestatakse ta varanduse, koduse sisseseadade asupaiga või teenistuskoha järgi. Sellega, kui isiku teenistuskohast oli 15. dets. vallas, on ta kohustatud selle valla heaks ka isikumaksu tasuma vaatamata sellele, et ta selle maksis oma vanemate elukoha vallavalitsusele, kust ta siis ebaõigelt tasunud maksu tagasi võib nõuda.

Igas omavalitsuses, samuti ka iga omavalitsustegelase ja -ametniku, kui ka administratiiv- ja omavalitsustegevusest ja üldseadusandlusest huvitatud isiku laual ei tohi puududa

Eesti Maaomavalitsuste Liidu häälekandja

„MAAOMAVALITSUS“

Ajakirja tellimine 1935. a. peale on avatud.

Ajakiri „MAAOMAVALITSUS“ algab käesoleva aastaga 13. aastakäiku ja ilmub kuus korra, 12 numbrit aastas.

Ajakirja „MAAOMAVALITSUSE“ ülesandeks on kaitsta omavalitsuse põhimõtet, seista valvel omavalitsuste huvide eest, kaitsta nende õigusi, kaasa aidata omavalitsuste tegevuse korraldamisele, omavalitsustegelastele juhtnõore anda ja nende teadmisi laiendada, olles sellega iga omavalitsustegelasele vajalikeks käsiraamatuks.

„MAAOMAVALITSUS“ püüab oma sisult olla mitmekesine ja puudutada võimalikult kõiki omavalitsuste ellu ja tegevusse puutuvaid alasid.

Üldosas avaldab artikleid ja kirjutisi omavalitsuste ellu puutuvate päevaküsimuste kohta, arvustab maksvaid seadusi ning seaduse eelnõusid, toob ülevaateid ja statistilisi andmeid omavalitsuste tegevusalade kohta ning avaldab juhatuskirju omavalitsuste tegevuse kohta.

Omavalitsuste päevauudiste osas toob üldtähtsusega teateid seadusandluse ja omavalitsustesse puutuvate sündmuste üle.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja omavalitsuste tegevuse osas toob sõnumeid tähendatud asutuste tegevuse kohta.

Välismaade omavalitsuste osas märgib ära tähtsamad sündmused välismaa omavalitsustes ja nende tegevuses.

Omavalitsuste tegelaste osas märgib ära meie tuntumate omavalitsustegelaste tähtpäevad, avaldab **Riigikohtu seletuste** osas omavalitsustesse puutuvaid otsusi. **Kirjanduse** osas tutvustab omavalitsustesse puutuva kirjandusega ja **Küsimuste ning vastuste** osas lahendab lugejate poolt saadetud praktilisi õigusteaduslikke ja omavalitsuste asjaajamise puutuvaid küsimusi.

„**Maaomavalitsustele**“ on kaastööd teinud ja lubanud teha Ülikooli õppejõude, kõrgemaid kohtutegelasi, Riigikogu liikmeid, kõrgemaid riigiametnikke ja tegelikke omavalitsustegelasi.

„**Maaomavalitsuse**“ tellimise hind on 1935. a.: aastas 5 kr., pooles aastas 2 kr. 50 s., veerand aastas 1 kr. 25.

„**Maaomavalitsuse**“ tellimisi võtavad vastu: Ajakirja „Maaomavalitsuse“ talitus Tallinnas, S. Roosikrantsi 12., kõik postkontorid, postiagentuurid, maaomavalitsused, vallasekretärid ja ajalehtede tellimiste vastuvõtjad.

Tellimise aadress: Tallinna, S.-Roosikrantsi 12., „Maaomavalitsuse“ talitus.

„MAAOMAVALITSUSE“ toimetuse ja talituse.

Vastutav toimetaja: F. Wellner. Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.